

In de traditie van de voorgaande jaren¹ volgt hierna een selectie van de meest belangwekkende uitspraken van voornamelijk de Hoge Raad op het terrein van het aansprakelijkheidsrecht, van 2005 tot voorjaar 2007. Evenals in de vorige afleveringen zijn de uitspraken gesorteerd op trefwoorden.

.....
Peter Knijp
advocaat te Rotterdam²
.....

Asbest

In de periode die door deze kroniek wordt bestreken, werden over asbest vier belangrijke uitspraken door de HR gewezen. Drie daarvan worden hierna, onder het kopje ‘Werkgevers’, besproken. Voor die indeling is gekozen omdat die zaken werkgeversaansprakelijkheid gerelateerde asbestschaden betreffen. De uitspraak van de HR van 25 november 2005³ betreft een aanspraak van een vrouw die naar eigen stellen in 1971 is blootgesteld aan asbeststof, toen bij haar ouderlijk huis – waar zij toen nog woonde – een aantal asbestplaten bij de bouw van een schuur werd verwerkt. Zij had het erf aangeveegd en de kleding van haar broers uitgeklopt en was daarbij blootgesteld aan asbeststof. In 2002 werd de diagnose mesotheliom bij haar vastgesteld. De vrouw sprak vervolgens Eternit, de producent van de asbestplaten, in kort geding aan tot betaling van een voorschot op de schadevergoeding.

Voor wat betreft de toets die moet worden aangelegd voor de beoordeling van de al dan niet onrechtmatigheid van het handelen van Eternit, bouwt de HR

voort op de eerdere uitspraak van 17 december 2004.⁴ Een dergelijke beoordeling moet plaatsvinden in het licht van de maatschappelijke opvattingen ten tijde van de verweten gedragingen. De HR merkt op dat vanaf het moment waarop binnen de maatschappelijke kring waartoe Eternit behoort, bekend moest worden geacht dat het werken met asbest gevaar voor de gezondheid met zich bracht, een verhoogde zorgvuldigheidsnorm had te gelden met het oog op de belangen van diegenen die zich bevinden in de directe nabijheid van de plaats waar met asbest wordt gewerkt. Welke veiligheidsmaatregelen vanaf dat moment moeten worden getroffen, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval en van de toentertijd bestaande kennis en inzichten. De HR oordeelt dat het hof een juiste maatstaf heeft aangelegd en niet onbegrijpelijk heeft geoordeeld dat het aan Eternit verwijtbaar was dat het het publiek niet heeft gewaarschuwd voor de haar bekende gezondheidsrisico's die aan asbeststof zijn verbonden.

Een volgend punt dat deze uitspraak interessant maakt, is het beroep van Eternit op verjaring. Hoewel de HR het in beginsel mogelijk heeft geacht dat ook een beroep op de objectieve verjaringstermijn van twintig of dertig jaar naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid in bepaalde gevallen onaanvaardbaar kan zijn, wordt het oordeel van het hof voor wat betreft de verjaring door de HR vernietigd.⁵ Eén van de bijzondere omstandigheden op

grond waarvan een beroep op verjaring in strijd kan zijn met de redelijkheid en billijkheid, is de omstandigheid of de aanspraak nog door verzekering is gedekt. Eternit beriep zich op het argument dat de onderhavige vordering niet meer door verzekering is gedekt, en dat bij toewijzing van de onderhavige vordering een zodanige toename van het aantal vorderingen te verwachten valt, dat het de solvabiliteit van het niet-verzekerde Eternit zou bedreigen. Het hof kon, aldus de HR, dat argument niet passeren met de enkele opmerking dat dat onvoldoende reden vormde om het beroep van Eternit op verjaring te honoreren.

Bestuurders

Een curator van een gefailleerde bv stelt de bestuurder in privé aansprakelijk voor het tekort van de gefailleerde vennootschap. In de procedure die leidt tot de uitspraak van 20 oktober 2006 komt aan de orde dat de grondslag van de vordering jegens de bestuurder is dat bij de gepubliceerde jaarrekeningen geen accountantsverklaring is gevoegd,⁶ en de ingevolge artikel 2:393 lid 6 (inmiddels lid 7) BW vereiste mededeling over de afwezigheid daarvan ontbreekt. De curator verbindt daaraan de conclusie dat de bestuurder zijn taak onbehoorlijk heeft vervuld. Het hof neemt die conclusie over: het ontbreken van een accountantsverklaring of de mededeling waarom deze ontbreekt, kan volgens het hof niet worden aangemerkt als een onbelangrijk verzuim, zelfs niet als vaststaat dat de gegevens uit de gepubliceerde jaarrekeningen juist zijn.

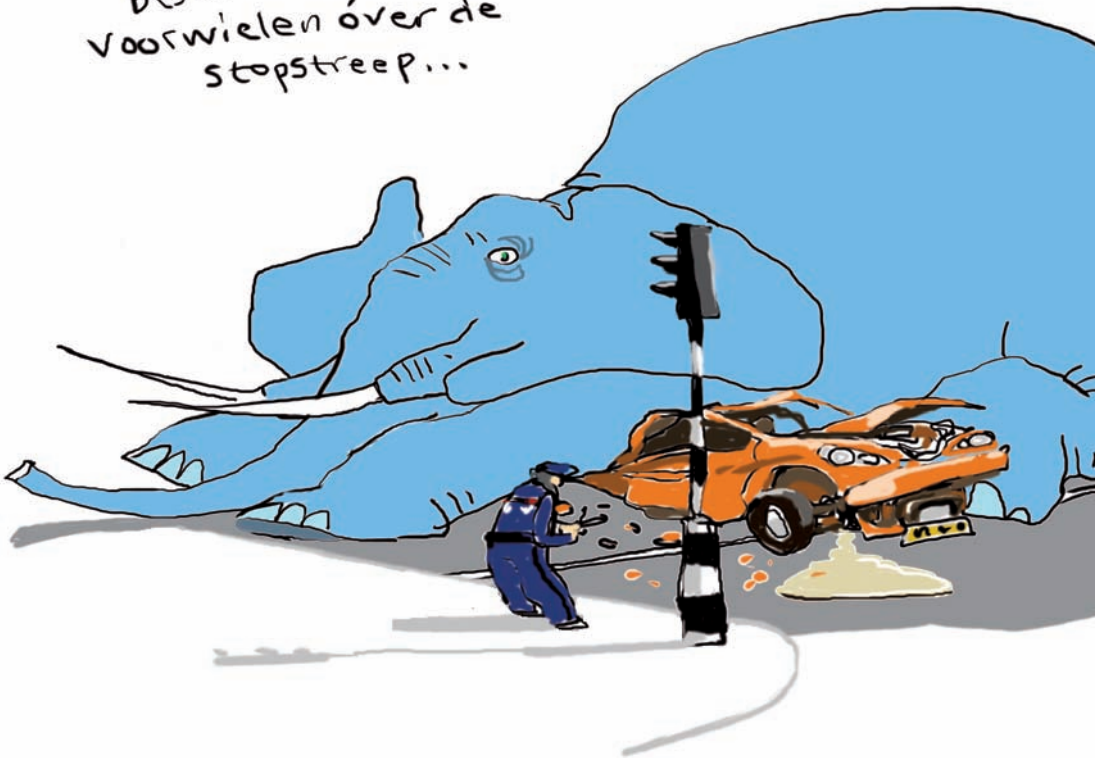
De bestuurder toont in de procedure bij het hof aan dat andere omstandighe-

1 Zie *Advocatenblad* 2003-2, 2003-4 en 2005-6. De vorige afleveringen werden geschreven door advocaat Klaas Aantjes.
2 Peter Knijp is advocaat bij Stadermann Luiten Advocaten te Rotterdam.
3 *RvdW* 2005, nr. 130.

4 *RvdW* 2005, nr. 4.
5 HR 28 april 2000, NJ 2000, nr. 430.

6 HR 20 oktober 2006, NJ 2007, nr. 2.

bestuurder was fout;
voorwielen over de
stopstreep...

den in belangrijke mate hebben bijgedragen aan het faillissement, zulks ter weerlegging van het rechtsvermoeden van artikel 2:248 BW (inhoudende dat het onbehoorlijk bestuur een belangrijke oorzaak van het faillissement was). Het hof vindt dat dat niet volstaat: de bestuurder dient volgens het hof aan te tonen dat het onbehoorlijk bestuur niet in belangrijke mate heeft bijgedragen aan het faillissement.

De HR casseert: het niet-voldoen aan de voorschriften met betrekking tot openbaarmaking van de jaarrekening is weliswaar niet per definitie een onbelangrijk verzuim, maar kan dat onder omstandigheden wel zijn. Een redelijke uitleg van artikel 2:248 lid 2 BW brengt voorts mee dat voor het ontzenuwen van het daarin neergelegde vermoeden voldoende is dat aannemelijk wordt gemaakt dat andere feiten dan de onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak van het faillissement zijn geweest.

Een volgende uitspraak over bestuurdersaansprakelijkheid is die van HR 8 december 2006.⁷ In deze zaak stelt de Ontvanger de bestuurder van een aantal

vennootschappen in privé aansprakelijk omdat deze op grote schaal had geschoven met aangiften en afdrachten; de Ontvanger stelt dat de bestuurder wist of had behoren te weten dat zijn vennootschappen als gevolg van die handelingen de aanslagen niet volledig zouden kunnen voldoen. De uitspraak is niet baanbrekend, maar de HR herhaalt nog eens duidelijk welke maatstaf moet worden aangelegd voor de beoordeling van de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders. In dit geval moet worden beoordeeld of het handelen of nalaten van de bestuurder ten opzichte van de schuldeiser in de gegeven omstandigheden zodanig onzorgvuldig was dat hem daarvan persoonlijk een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Daarvan zal sprake kunnen zijn als komt vast te staan dat de bestuurder wist of redelijkerwijs had behoren te weten dat zijn handelen tot gevolg zal hebben dat de vennootschap haar verplichtingen niet zal nakomen en ook geen verhaal zal bieden voor daardoor optredende schade. Die wetenschap is niet komen vast te staan, zodat de uitspraak van het hof, inhoudende dat de bestuurder niet aansprakelijk was, wordt bevestigd.

Eigen schuld

Een eigenaar van een woonhuis vraagt bij de gemeente subsidie aan voor verbetering van dat huis. De eigenaar stelt het huis te hebben verhuurd maar later blijkt dat hij er zelf in woont. De gemeente zegt bij beschikking onder voorbehoud een bedrag aan subsidie toe, maar verzuimt later tijdig aan de eigenaar te melden dat het bedrag lager zal uitvallen. Dat de subsidie lager uitvalt, hangt samen met het feit dat de in eerste instantie door de eigenaar verstrekte inlichtingen aan de gemeente onjuist en onvolledig waren.

Doordat de aanvankelijk toegezegde subsidie niet volledig wordt uitgekeerd, komt de man in geldproblemen. Hij spreekt daarop de gemeente aan tot vergoeding van zijn schade. Het hof oordeelt de gemeente aansprakelijk – de gemeente had tijdig moeten melden dat een lager subsidiebedrag zou worden uitgekeerd – maar honoreert tevens een beroep van de gemeente op eigen schuld omdat de aanvrager van de subsidie willens en wetens onjuiste informatie aan de gemeente had verstrekt, waarop de beslissing van de gemeente was gebaseerd. In cassatie staat de formele rechtskracht van de door de gemeente afgegeven beschikking centraal. De HR oordeelt dat de regel van formele rechtskracht,⁸ noch de regel dat een bestuursorgaan in het algemeen gehouden mag worden aan zijn eigen beschikking eraan in de weg staat eigen schuld van de eiser aan te nemen en in dat kader mee te wegen dat de aanvankelijke beschikking van de gemeente in de hand gewerkt is door de onjuiste en onvolledige informatieverstrekking door de aanvrager van de subsidie.

HR 2 december 2005 betreft een uitspraak van een lelieteler.⁹ Deze lijdt schade doordat een leverancier onjuiste bestrijdingsmiddelen levert die de door de lelieteler ingeschakelde, gecertificeerde spuiters op de gewassen uitsproeit. De lelieteler spreekt zowel de leverancier als de spuitsper voor zijn schade aan. Beiden worden aansprakelijk geacht jegens de lelieteler, doch de

7 HR 8 december 2006, NJ 2006, nr. 659.

8 HR 11 maart 2005, NJ 2005, 170.

9 HR 2 december 2005, NJ 2006, nr. 444.

aansprakelijkheid van de leverancier wordt verminderd met 50% op grond van artikel 6:101 BW. Dat artikel is niet alleen van toepassing indien gedragingen van de schadelijgende partij hebben bijgedragen aan de schade, maar ook wanneer sprake is van omstandigheden die in zijn risicosfeer liggen. Daarbij valt te denken aan aansprakelijkheid jegens derden voor hulppersonen ex artikel 6:76 BW.¹⁰ De spuitser kan als onderdeel van de bedrijfsvoering van de lelieteler worden gezien: de spuitser verrichtte een taak die paste binnen de uitoefening van het bedrijf van de teler die dus evengoed door een ondergeschikte van de teler zelf had kunnen worden verricht. Het feit dat het kennelijk in de bedrijfsvoering van de lelieteler beter uitkwam de spuitwerkzaamheden uit te besteden aan een loonbedrijf, kan in het kader van de eigen schuldvraag niet met succes worden tegengeworpen aan de leverancier.

Gevaarzetting

In de uitspraak van 7 april 2007¹¹ komt de HR tot toepassing van de oude, vertrouwde kelderluikcriteria.¹² Een boer spreekt een dijkbeheerder aan tot vergoeding van schade die ontstaan is aan een partij uien die is opgeslagen in een bewaarloods. De dijkbeheerder had in de buurt van een loods uien als schapenvoer uitgestort. Deze uien waren besmet met de schimmelziekte koprot. Toen ook de uien in de bewaarloods aangetast bleken door koprot, sprak de eigenaar van de betreffende uien de dijkbeheerder aan tot vergoeding van zijn schade. De HR fluit het hof terug; het hof overwoog dat reeds het enkele handelen van de dijkbeheerder en de daardoor vergrote kans op verspreiding van plantenziekten voldoende was voor het aannemen van onzorgvuldig, en dus onrechtmatig of gevaarzettend handelen van de dijkbeheerder. Dat is echter niet voldoende, omdat aan alle kelderluikcriteria moet worden getoetst. Niet reeds de enkele mogelijkheid van scha-

de als verwezenlijking van een aan een bepaald gedrag inherent gevaar maakt dat gedrag onrechtmatig; gevaarschepend gedrag is slechts onrechtmatig indien de mate van waarschijnlijkheid van schade als gevolg van dat gedrag zo groot is dat de betrokkene zich naar maatstaven van zorgvuldigheid van het gedrag had moeten onthouden.¹³ De HR overweegt bovendien dat de in het maatschappelijk verkeer betamende zorgvuldigheid niet zover reikt dat op een persoon, ook zonder dat deze het risico van zijn handelen kent of behoort te kennen, de verantwoordelijkheid rust zich te laten voorlichten over mogelijke gevaren van dat handelen.¹⁴ Aan de omkeringsregel kan verder niet worden toegekomen, omdat aldus geen sprake is van een normschending die ertoe strekt een specifiek gevaar ter zake van het ontstaan van schade bij een ander te voorkomen.¹⁵

Een volgende uitspraak is die van de HR van 17 november 2006.¹⁶ In die zaak kwam een bezoeker van een café ten val doordat hij van achteren een duw kreeg. Van gevaarzettend handelen was geen sprake, zo oordeelde het hof, welk oordeel door de HR met een beroep op artikel 81 RO in stand werd gelaten. Het slachtoffer versperde namelijk de uitgang van het café. Het hof oordeelde dat de gedraging niet onrechtmatig was omdat aan een dergelijke gedraging het gevaar van een ongeval als het onderhavige niet in die mate inherent is, dat de 'dader' zich daarom van dat gedrag had behoren te onthouden.

Kinderen

Een ruzie tussen twee kinderen is de casus die ten grondslag lag aan de uitspraak van de HR van 12 november 2004.¹⁷ Een vijfjarige jongen gooit een sneeuwbal in het gezicht van een negenjarige meisje dat daarop de jongen ten val brengt. De jongen loopt ernstig hoofdletsel op. De HR komt tot het oordeel

dat de maatstaf van artikel 6:169 BW (de risicoaansprakelijkheid van ouders voor hun kinderen) moet worden beoordeeld op basis van het uitgangspunt dat de gedraging van het kind moet worden beoordeeld alsof het kind al volwassen is. Van de jeugdige leeftijd van het kind dat de onrechtmatige daad pleegt, moet dus volledig worden geabstraheerd.

Medici

Spraakmakend was de kwestie van baby Kelly.¹⁸ Daarover is echter al zoveel geschreven, dat ik hier volsta met een verwijzing naar een artikel in dit blad.¹⁹

Een beroepsfout van een arts lag ten grondslag aan het arrest van 1 april 2005.²⁰ Een patiënte krijgt tijdens een operatie een antibioticum toegediend. De patiënte heeft een verhoogde gevoeligheid voor het medicijn, hetgeen bij de betrokken arts bekend is, zodat dit medicijn derhalve nooit had mogen worden toegepast. Eerder besliste de HR dat een afwijking van een medisch protocol door een arts moet kunnen worden beargumenteerd.²¹ In deze zaak heeft de arts het protocol gevolgd, maar – zo oordeelde de HR – daarmee staat nog niet vast dat hij juist heeft gehandeld. De opstellers van een dergelijk protocol mogen er voorts rekening mee houden dat het wordt gehanteerd door redelijk bekwame artsen. Het is dus niet nodig om alle gegevens in het protocol te vermelden die aan de betreffende artsen in het licht van hun ervaring en deskundigheid bekend moeten zijn.

In deze uitspraak gaat de HR ook nog in op de vraag of het regresrecht van het ziekenfonds – dat in deze zaak als eisende partij optrad – valt onder het verjaringsregime van artikel 3:310 BW. De HR oordeelt dat dat het geval is, en bepaalt verder dat de toepasselijkheid van het civiel plafond ertoe leidt dat de regresnemer niet een rechtsvordering kan instellen die, zo hij door de benadeelde zelf zijn ingesteld, reeds verjaard zou zijn.

13 Zie in dit verband ook HR 9 december 1994, NJ 1996, nr. 403.

14 Vgl. HR 22 april 1994, NJ 1994, nr. 624.

15 Zie ook de uitgebreide noot van W.H. van Boom in JA 2006, nr. 83.

16 RvdW 2006, nr. 1083.

17 HR 12 november 2004, NJ 2005, nr. 138.

18 HR 18 maart 2005, NJ 2006, nr. 606.

19 L. Ridderbroek, 'Wrongful life: een wonderlijke vordering zonder ongewenste gevolgen', in: *Advocatenblad* 2005-7, 13 mei 2005.

20 HR 1 april 2005, NJ 2006, nr. 377.

21 HR 2 maart 2001, NJ 2001, nr. 649.

10 Zie in dit verband eerder HR 27 april 2001, NJ 2002, nr. 54.

11 NJ 2006, nr. 244.

12 HR 5 november 1965, NJ 1966, nr. 136.

Omkeringsregel

Op 8 april 2005 wees de HR een uitspraak over de toepasselijkheid van de omkeringsregel, in een procedrue naar aanleiding van een verkeersongeval.²² De HR kwam tot de uitspraak dat wanneer een deelnemer aan het verkeer rijdt onder invloed van alcohol en betrokken raakt bij een ongeval, het causaal verband tussen het rijden onder invloed en het ontstaan van het ongeval in beginsel gegeven is. Door het rijden onder invloed wordt het gevaar dat bij een andere weggebruiker schade ontstaat, immers vergroot. De betreffende norm uit de Wegenverkeerswet, dat men niet onder invloed aan het verkeer mag deelnemen, strekt specifiek tot het voorkomen van verkeersongevallen. Het enkele feit van de aanrijding betekent dan dat het specifieke gevaar waartegen deze norm bescherming beoogt te bieden, zich hier heeft verwezenlijkt, zodat de omkeringsregel moet worden toegepast.

Een andere uitspraak (HR 25 november 2005) bevat ook voor de toepassing van de omkeringsregel interessante passages; deze wordt behandeld onder 'Sport'.

Een volgend arrest betreft de aansprakelijkheid van een advocaat: HR 2 februari 2007.²³ In deze zaak draait het om twee incassobureaus die elkaar dwarszitten. De één begint een procedure tegen de ander en wint in eerste aanleg. Hoewel de advocaat van het andere incassobureau aankondigt in appel te gaan, zet het winnende incassobureau de executie van het vonnis in eerste aanleg door. In appel vernietigt het hof de onderhavige uitspraak en het incassobureau dat in hoger beroep in het gelijk wordt gesteld, spreekt het andere incassobureau aan tot vergoeding van de schade

door de onrechtmatige executie van het vonnis in eerste aanleg. Het incassobureau dat wordt aangesproken, richt zich op haar beurt weer tot haar advocaat en stelt dat de advocaat haar onvoldoende zou hebben geïnformeerd omtrent de risico's verbonden aan de executie van de uitspraak in eerste aanleg. Door de advocaat wordt causaal verband tussen de eventuele beroepsfout en het intreden van de schade bestreden. Omdat het hof het incassobureau met het bewijs van het bestaan van een causaal verband had belast – dit in het licht van het feit dat de advocaat op dit punt gemotiveerd verweer had gevoerd – komt in cassatie de vraag aan de orde of de omkeringsregel hier van toepassing is. De HR oordeelt dat dat niet het geval is. In deze zaak is namelijk niet voldaan aan het vereiste dat sprake is geweest van een gedraging in strijd met een norm die strekt tot het voorkomen van een specifiek gevaar ter zake van het ontstaan van schade. De HR trekt een parallel met uitspraken waar het gaat om medische aansprakelijkheid.²⁴ Het tekortschieten in de nakoming van een informatieverplichting van een advocaat (of, in andere gevallen, een arts) roept het risico in het leven dat de cliënt toestemming geeft die hij niet zou hebben gegeven indien hij over de zaak goed geïnformeerd zou zijn. De op de advocaat (of arts) rustende informatieverplichting strekt dus niet tot bescherming van de cliënt tegen risico's die in een geval als het onderhavige gebonden zijn aan het treffen van rechtsmaatregelen.

Overheid

Op 14 januari 2005 deed de HR uitspraak in een zaak van een politieman jegens wie strafvorderlijke dwangmiddelen waren toegepast omdat hij werd verdacht van het plegen van een strafbaar feit.²⁵ Het komt uiteindelijk niet tot een veroordeling. Geheel in lijn met eerdere jurisprudentie²⁶ oordeelt de HR dat pas sprake kan zijn van scha-

devergoeding voor de toepassing van strafvorderlijke dwangmiddelen wanneer uit het strafvorderlijk onderzoek blijkt van de onschuld van de verdachte. In dat geval is er geen reden om de voor vergoeding in aanmerking komende schade te beperken tot de schade die het gevolg is van de toepassing van de strafvorderlijke dwangmiddelen; ook ander optreden van justitie in het kader van de strafvervolgning zou dan immers tot schade hebben kunnen geleid die dan ook vergoed moet worden.

Een volgende uitspraak is die van de HR van 18 november 2005.²⁷ In die uitspraak, waar het eveneens gaat om een verdachte die schadevergoeding vordert wegens de in zijn visie onrechtmatige toepassing van strafvorderlijke dwangmiddelen, voegt de HR nog toe aan de overwegingen uit het hiervoor besproken arrest, dat wanneer de onschuld van de verdachte niet blijkt uit het strafvorderlijk onderzoek, slechts voor schadevergoeding wegens het toepassen van strafvorderlijke dwangmiddelen ruimte is wanneer het gebruik van de dwangmiddelen in strijd met regels van geschreven of ongeschreven recht plaatsvindt. Daaronder moet met name worden begrepen het geval dat de toepassing van het dwangmiddel in de gegeven omstandigheden zo disproportioneel was, dat het strijd met de betaamende zorgvuldigheid oplevert.

Profiteren van wanprestatie

In de uitspraak van 30 september 2005 werkt de HR de regels die in het verleden zijn gegeven met betrekking tot de vraag wanneer het profiteren van de toerekenbare tekortkoming van een ander een onrechtmatige daad oplevert, nader uit.²⁸ De HR verduidelijkt dat de enkele wetenschap van de derde, dat in de verhouding tussen twee anderen een tekortkoming wordt gepleegd, niet ertoe kan leiden dat het profiteren van de derde van deze tekortkoming als een onrechtmatige daad wordt beschouwd.

22 HR 8 april 2005, NJ 2005, nr. 284.

23 NJ 2007, nr. 92. Voor jurisprudentie over beroepsaansprakelijkheid wordt verwezen naar de binnenkort in dit blad te verschijnen speciale publicatie over aansprakelijkheid van advocaten. Wat de aansprakelijkheid van notarissen betreft was het de afgelopen twee jaar rustig. Er kan worden verwezen naar HR 8 december 2006, RvdW 2006, nr. 1149. De notaris maakte een beroepsfout doordat hij een in depot gegeven deel van de kooprijks te vroeg terugstortte.

24 HR 23 november 2001, NJ 2002, nr. 386 en HR 23 november 2001, NJ 2002, nr. 387.

25 HR 14 januari 2005, NJ 2005, nr. 346.

26 Onder meer HR 29 april 1994, NJ 1995, nr. 727; HR 21 april 2000, NJ 2001, nr. 143.

27 HR 18 november 2005, NJ 2006, nr. 189.

28 HR 30 september 2005, NJ 2005, nr. 513.

Deze uitspraak wordt nog een keer bevestigd in de uitspraak van de HR van 26 januari 2007.²⁹ Dat geldt ook voor HR 23 december 2005, waarin eenzelfde oordeel is opgenomen.³⁰

Relativiteit

Na het belangrijke arrest over duwbak 'Linda'³¹ wees de HR op 10 november 2006 een volgende uitspraak over de relativiteit van onrechtmatig handelen.³² Het ging hier om een aantal farmaceutische bedrijven die een aantal ziektekostenverzekeraars aansprak uit onrechtmatige daad, stellende dat deze ziektekostenverzekeraars het Reclamebesluit Geneesmiddelen en de Wet tarieven gezondheidszorg overtraden, hetgeen jegens hen een onrechtmatige daad zou opleveren. In die stelling ging de HR echter niet mee; de betreffende regelgeving strekt niet tot bescherming van de belangen van de farmaceutische bedrijven, terwijl ook de correctie van Langemeijer niet tot het oordeel leidde dat de zorgverzekeraars jegens de farmaceutische bedrijven onrechtmatig hadden gehandeld.

Over relativiteit gaat het ook in HR 13 oktober 2006.³³ Deze uitspraak betreft het faillissement van levensverzekeringsmaatschappij Vie D'Or. De polis-houders spreken (onder meer) de Verze-

keringskamer aan op grond van de stelling dat deze jegens hen onrechtmatig heeft gehandeld, door tekort te schieten in de uitoefening van de toezichthoudende taak. De vraag of de schending van het bepaalde in de Wet toezicht verzekeringsbedrijf (Wtv) door de Verzekeringskamer meebrengt dat aan het relativiteitsvereiste is voldaan, moet worden beoordeeld aan de hand van het doel en de strekking van de geschonden norm. Omdat het stelsel van de Wtv mede beoogt de belangen van individuele verzekerden te beschermen, is het tekortschieten door de Verzekeringskamer jegens de claimende verzekerden onrechtmatig.

Sport

Een vrouw neemt deel aan skeelercursus. Hoewel zij een formulier tekent waarop staat vermeld 'deelname is voor eigen rekening en risico' en haar bij de eerste les wordt verteld dat zij een valhelm kan gebruiken, laat zij dat achterwege. Zij komt ten val en overlijdt.

Geoordeeld wordt dat het feit dat de cursiste zich door deelname aan de cursus vrijwillig blootstelde aan het aan de betreffende sport inherente risico van vallen, niet beslissend is voor het antwoord op de vraag of jegens haar onrechtmatig is gehandeld omdat haar niet dringend is geadviseerd een valhelm te dragen.³⁴ De geschonden norm (het niet-treffen van de geboden veiligheidsmaatregelen, te weten het

verplichten een valhelm te dragen) strekt tot het voorkomen van de geleden schade en de omkeringsregel is dan ook van toepassing. Dat het hier gaat om het niet-naleven van de veiligheidsnorm brengt met zich dat ook letsel dat buiten de normale lijn van de verwachtingen ligt, aan het overtreden van de veiligheidsnorm wordt toegerekend.

Op 19 januari 2007 wees de HR een arrest in dezelfde categorie.³⁵ Het ging hier om een minderjarige leerling met een gezichtsprobleem, die door een gymleraar werd verleid tot het doen van een voor hem moeilijke oefening met de mededeling dat hij, als hij zou meedoen, een colaatje zou krijgen. De oefening mislukt, waardoor de leerling schade oploopt en de ouders van de leerling de school aansprakelijk stellen. Na allerlei ontvankelijkheidsperikelen in verband met de minderjarigheid van de zoon en de wijze waarop de appel-dagvaarding in de procedure in hoger beroep werd uitgebracht, laat de HR het oordeel van het hof in stand dat er causaal verband bestaat tussen de gedraging van de leraar (waarbij de leraar niet de hem betamende zorgvuldigheid tegenover de minderjarige leerling in acht heeft genomen) en de schade.

Verjaring

Op het terrein van de verjaring verscheen een aantal uitspraken. In het arrest van 27 mei 2005 bevestigde de

29 HR 26 januari 2007, NJ 2007, nr. 78.

30 NJ 2006, 33.

31 HR 7 mei 2004 NJ 2004, 67, S&S 2004, 129.

32 HR 10 november 2006, RvdW 2006, nr. 1058.

33 RvdW 2006, 941.

34 HR 25 november 2005, RvdW 2005, 132.

35 HR 19 januari 2007, RvdW 2007, nr. 100.

HR nog maar eens, dat de verjaringstermijn van artikel 3:310 BW een aanvang neemt, op het moment dat de benadeelde daadwerkelijk in staat is een vordering in te stellen.³⁶ Bij medische aansprakelijkheid – waar het in deze kwestie om ging – begint de termijn eerst bij voldoende zekerheid dat het letsel (mede) gevolg is van foutief handelen. Absolute zekerheid is niet vereist. Deze regel wordt ook toegepast in een uitspraak van de HR van 7 april 2006, waarin het gaat om een arbeidsongeval.³⁷

Het arrest van 25 november 2005, waarin de HR ingaat op de doorbreking van de lange verjaringstermijn van artikel 3:310, is hiervoor onder het kopje ‘Asbest’ besproken.

De uitspraak van 5 januari 2007³⁸ is een vervolg op HR 26 november 2004,³⁹ waarin tot uitdrukking komt dat bij de vraag of een benadeelde daadwerkelijk in staat is om een vordering in te stellen, onbekendheid met rechtsregels irrelevant is. Het gaat dus voor het ingaan van de korte termijn van artikel 3:310 BW puur om de feiten, terwijl de juridische duiding of implicaties daarvan buiten beschouwing blijven.

De verjaring van een op de wet gebaseerde verhaals-/regresvordering komt aan de orde in HR 26 januari 2007.⁴⁰ Een bestuurder van een ambulance raakt – buiten zijn schuld – gewond. De werkgever meldt de arbeidsongeschiktheid pas jaren later bij UWV en ABP. Deze instanties willen de door hen gedane uitkeringen verhalen op de voor het letsel van de ambulancebestuurder aansprakelijke partij – zij hebben daartoe een wettelijk verhaalsrecht – maar worden geconfronteerd met een beroep op verjaring. De HR oordeelt dat dat beroep terecht is. Het civiel plafond, dat hier van toepassing is, zorgt ervoor dat voor een zelfstandig verhaalsrecht zoals hier aan de orde, dezelfde beperkingen gelden als voor een verhaalsrecht dat via subrogatie is verkregen. Omdat de vordering van de ambulancebestuurder

zelf reeds is verjaard, heeft te gelden dat dat ook het geval is voor de vordering van UWV en ABP.

Dat regresvorderingen onderworpen zijn aan de verjaring van artikel 3:310 is inmiddels wel duidelijk.⁴¹ Een andere interessante vraag is wanneer de verjaring van regresvorderingen uit artikel 6:10 BW aanvangt. Het gaat dan om hoofdelijk verbonden schuldenaren, waarvan de één tot uitkering van de schade van de benadeelde overgaat, en vervolgens op de andere schuldenaar regres wil nemen. De Rechtbank Arnhem heeft zich daarover in de afgelopen twee jaar tot tweemaal toe uitgelaten,⁴² en geeft aan dat de vijfjaarstermijn van artikel 3:310 BW bij dit soort regresvorderingen eerst gaat lopen op het moment dat de ene schuldenaar afrekent met de benadeelde.

Onderhandelingen in de zin van artikel 10 lid 5 van de WAM hebben, aldus dit artikel, stuitende werking. Over wat nu onder het begrip ‘onderhandeling’ moet worden verstaan, verschillen de partijen die betrokken zijn bij het arrest van de HR van 4 november 2005.⁴³ De HR verwijst naar de uitspraak van het Benelux-Gerechthof van 20 oktober 1989⁴⁴ en bepaalt dat een briefwisseling alleen dan niet als onderhandeling kan worden aangemerkt, wanneer daaruit volgt dat een regeling van de schade zonder meer wordt uitgesloten.

Of aan een brief de stuitende werking zoals bedoeld in artikel 3:317 BW moet worden toegekend, was onderwerp van debat in de zaak die leidde tot de uitspraak van de HR van 24 november 2006.⁴⁵ De HR oordeelt dat, waar het hier ging om een brief waarin met zoveel woorden wordt aangegeven dat aan de aansprakelijkheid niet valt te tornen, dat de klachten het gevolg zijn van het ongeval en dat de betrokken

WAM-verzekeraar wordt verzocht het nodige te doen om tot regeling van de schade over te gaan, deze brief als een stuitingshandeling ex artikel 3:317 BW moet worden beschouwd.

Verkeer

Op een kruising vindt een aanrijding plaats tussen een bromfietser en een auto. De bestuurder van de bromfietser raakt gewond en spreekt de WAM-verzekeraar van de auto aan tot vergoeding van zijn schade. De automobilist stelt dat hij met groen licht het kruisingsvlak is opgereden. De bromfietser kan zich de toedracht niet meer herinneren, zodat niet komt vast te staan wie door rood licht is gereden. De HR bevestigt de door het hof vastgestelde aansprakelijkheid van de automobilist, die volgt uit het feit dat hij door zich er niet van te vergewissen dat de kruising vrij was toen hij de kruising opreed, gevaarzettend heeft gehandeld.⁴⁶ Een beroep van de WAM-verzekeraar op eigen schuld aan de zijde van de bromfietser slaagt. De eigen schuld wordt evenwel niet gegrond op het negeren van een rood verkeerslicht door de bromfietser – de WAM-verzekeraar slaagt niet in het bewijs van zijn stelling dat de bromfietser een rood licht negeerde – maar op grond van het feit dat ook de bromfietser het kruisingsvlak is opgereden zonder dat dat vrij was.

Een soortgelijke casus lag ten grondslag aan het arrest van de HR van 17 november 2006.⁴⁷ De HR bouwt voort op de hiervoor besproken uitspraak, en oordeelt dat in een situatie waarin niet kan worden vastgesteld wie van de bij een aanrijding betrokken partijen een rood verkeerslicht heeft genegeerd, maar wel dat één van hen dat gedaan moet hebben, ervan uitgegaan moet worden dat de aansprakelijk gestelde bestuurder door groen is gereden. Dat betekent evenwel niet dat deze niet aansprakelijk geacht kan worden, omdat de betreffende aangesproken automobilist direct voorafgaand aan het ongeval gevaarzettend gehandeld kan hebben. Of dat het geval is, moet

41 Ten aanzien van twee andere typen van regresvorderingen is dat in elk geval uitgemaakt (zie HR 31 mei 2002, NJ 2004, 161 en het hier eerder al besproken arrest van HR 1 april 2005, RvdW 2005, 50). De werking van deze arresten strekt zich ook uit over de vordering uit artikel 6:10 BW.

42 Rechtbank Arnhem 28 december 2005, JA 2006, 61 en 14 juni 2006, NJF 2006, 468.

43 NJ 2006, 571.

44 NJ 1990, 660.

45 NJ 2006, 642.

46 HR 22 april 2005, NJ 2006, 20.

47 NJ 2006, 1076.

36 HR 27 mei 2005, NJ 2006, 114.

37 HR 27 april 2006, RvdW 2006, 378.

38 HR 5 januari 2007, RvdW 2007, 68.

39 NJ 2006, 115.

40 NJ 2007, 77.

Ik vergewiste wél, en toen was nozem er nog niet, want dan had ik geen gas gegeven ook al was het licht groen – en toen gaf ik wél gas, en toen was vergewissen overbodig, toen was nozem er wél, op het kruisingsvlak.
 Als nozem op het moment van vergewissen wél op het kruisingsvlak ware geweest én wij hadden beide gereden zoals wij reden, dan stonden we hier niet. Oekel!
 Ik had GROEN!

worden beoordeeld aan de hand van alle omstandigheden van het geval. De HR verwijst naar de uitspraak van 23 juni 1995.⁴⁸ Behalve de omstandigheid dat ervan uitgegaan moet worden dat de gedaagde door groen is gereden, moet ook het verkeersgedrag van de gedaagde worden beoordeeld. Dat omvat mede de vraag of de gedaagde een concrete aanleiding had om bedacht te zijn op de mogelijkheid dat eiser een voor hem rood verkeerslicht zou negeren en de kruising zou oprijden, de snelheid van de beide betrokken voertuigen en de afstand die zij beiden tot de kruising hadden op het moment dat zij elkaar opmerkten, de overzichtelijkheid van die kruising en, ten slotte, de vraag of er waarschuwingsborden waren geplaatst.

Een heel ander geval betrof HR 3 juni 2005.⁴⁹ Een door een tram aangereden voetganger vordert schadevergoeding van de trambestuurder en de gemeente als diens werkgever. Ingevolge HR 14 juli 2000⁵⁰ is bij een aanrijding tussen een tram en een volwassen fietser of voetganger de zogeheten 50%-regel het uitgangspunt.⁵¹ De HR geeft aan dat het

zogeheten 'Betriebsgefahr' al volledig is verdisconteerd in deze 50%-regel, zodat het hof bij het toepassen van de billijkheidscorrectie ten onrechte nogmaals het Betriebsgefahr mede in aanmerking heeft genomen.

Vermeldenswaard is ten slotte nog de uitspraak van 30 maart 2007.⁵² In die uitspraak komt de HR tot het oordeel dat een beroep op overmacht niet opgaat, maar dat de 50%-regel wel terzijde wordt gezet door de omstandigheid dat sprake was van bewuste roekeloosheid. De HR overweegt dat voor het bewijs van de bewustheid van het gevaar bij het slachtoffer ook kan worden volstaan met het bewijs van feiten of omstandigheden waaruit die bewustheid mag worden afgeleid.⁵³

Werkgeversaansprakelijkheid

In de uitspraak van HR 18 maart 2005 staat een tragisch ongeluk, dat een KLM-piloot in Ivoorkust overkomt,

centraal.⁵⁴ Het ongeval vindt plaats als de piloot tijdens de wachttijd tussen twee vluchten een taxi neemt. In het midden blijft of de KLM ex artikel 7:658 BW aansprakelijk is. De KLM is als goed werkgever gehouden risico's tot een minimum terug te brengen, verwezenlijkte risico's voor haar rekening te nemen (eventueel door middel van een adequate verzekering) en effectief te waarschuwen voor bijzondere risico's en mogelijke gevolgen daarvan. De KLM wordt aansprakelijk geoordeeld op grond van artikel 7:611 BW. De omstandigheid dat de CAO geen verplichting inhield tot sluiten van een collectieve ongevallenverzekering doet hier niet aan af. Er is geen sprake van eigen schuld in verband met het feit dat de piloot de reis naar Ivoorkust zelf had aangevraagd, en een taxirit had gemaakt in plaats van in zijn hotel te blijven.

Op 11 november 2005 wijst de HR een arrest over een klassiek arbeidsongeval: een werknemer raakt met zijn hand bekneld in een inpakmachine.⁵⁵ Waar in het verleden wel werd aangenomen dat de HR de drempel voor de aansprakelijkheid in dit soort gevallen weer wat hoger leek te leggen,⁵⁶ lijkt het alsof de HR met dit arrest weer terug op de oude lijn zit. Het ging om een machine, waar een kleine opening (een soort richel) in zat. Hoewel de machine was voorzien van een noodstopknop, beschermkappen en stickers met waarschuwingen, ziet de werknemer, wanneer de machine dreigt vast te lopen, kans om zijn hand in de betreffende opening te wurmen. Amputatie van drie vingertoppen is het gevolg. De HR vangt aan met de overweging dat artikel 7:658 BW niet beoogt een absolute waarborg te scheppen voor de bescherming tegen gevaar. Ondanks de getroffen veiligheidsmaatregelen is de werkgever aansprakelijk omdat waarschuwen voor gevaren bij de bediening van een machine als de onderhavige niet altijd voldoende is. De werkgever moet onderzoeken of het mogelijk is

48 NJ 1995, 730.
 49 NJ 2005, 286.
 50 NJ 2001, 417.
 51 HR 28 februari 1992, NJ 1993, 566.

52 HR 30 maart 2007, LJV AZ7863.
 53 In dezelfde lijn: HR 2 december 2005, JAR 2006, 15, in deze kroniek besproken onder het kopje 'Werkgeversaansprakelijkheid'.

54 RvdW 2005, 46.
 55 RvdW 2005, 124.
 56 Zie HR 4 oktober 2002, HR 16 mei 2003 en HR 12 september 2003, NJ 2004, 175-177, en bijvoorbeeld T. Hartlief, 'Werkgeversaansprakelijkheid ex artikel 7:658. Een nieuwe wind in de Kazernestraat', in: WPNR 6559, p. 933-934.

om afdoende preventieve maatregelen te treffen. Als dit niet mogelijk is moet hij op voldoende effectieve wijze waarschuwen voor het gevaar. Het is daarbij van doorslaggevend betekenis of de waarschuwing zal leiden tot vermindering van het gevaar.

Bijzonder is de uitspraak van HR 2 december 2005.⁵⁷ Een werknemer ramt met een busje een pilaar van een viaduct. Hij spreekt voor zijn eigen schade zijn werkgever aan, maar deze weet met een beroep op bewuste roekeloosheid aan de aansprakelijkheid van artikel 7:658 te ontkomen. De werkgever slaagt er namelijk in te bewijzen, dat sprake was van bumperkleven en gevaarlijke inhaalmanoeuvres direct voorafgaand aan het ongeval, waaruit naar objectieve maatstaven kan worden afgeleid dat de werknemer zich onmiddellijk voorafgaand aan het ongeval van het roekeloos van zijn gedrag bewust moet zijn geweest.⁵⁸ De door de werknemer geopende theoretische mogelijkheid, dat hij onwel was geworden, is onvoldoende om één en ander te weerleggen.

Noemenswaard zijn voorts nog HR 9 december 2005⁵⁹ en HR 20 januari 2006.⁶⁰ In het eerste geval ging het om een werknemer, die tijdens zijn proeftijd was ontslagen omdat hij zijn werkzaamheden (gritstralen) zo onzorgvuldig verrichtte, dat de werkgever bang was dat hem, of een ander, door zijn toedoen een ongeval zou overkomen. Als de werknemer na zijn ontslag coulanchehalve nog even mag blijven werken, overkomt hem bij het gritstralen een ongeval, waarvan de toedracht niet komt vast te staan. De werkgever is, zo wordt geoordeeld, tekortgeschoten in de nakoming van zijn zorgverplichting. In het arrest van 20 januari 2006 gaat het om een werknemer, die door een gebrekkige cementpomp cement in zijn oog krijgt. Dat de betreffende werknemer zelf de verantwoordelijkheid had voor de veiligheid van het betreffende apparaat, betekent in het algemeen niet dat de werkgever daardoor heeft vol-

daan aan zijn verplichtingen uit artikel 7:658 BW. Dat artikel 7:658 lid 4 BW ook van toepassing is op vrijwilligers, oordeelde het Hof Arnhem in de uitspraak van 11 januari 2005 (NJF 2005, 84).

Kern van de uitspraak van de HR van 11 maart 2005 is dat artikel 7:658 BW ook van toepassing is op psychische schade.⁶¹ De ratio van werkgeversaansprakelijkheid is niet zozeer gelegen in een fysieke aantasting, maar in de omstandigheid dat de werkgever degene is die bepaalt op welke plaats, onder welke omstandigheden en met welke hulpmiddelen een werknemer moet werken.

De uitspraak van HR 17 februari 2006⁶² is in feite een nadere uitwerking van Cijssouw/De Schelde I.⁶³ Het gaat in deze zaak om een werknemer, die bij een niet-asbestverwerkende werkgever werkte. Tijdens de uitvoering van zijn werkzaamheden is hij (door derden) blootgesteld aan asbest. Het enkele feit dat gedurende het dienstverband ook aan niet-asbestverwerkende bedrijven, zoals deze werkgever, bekend was dat de blootstelling aan asbeststof een gevaar voor de gezondheid (asbestose) opleverde, kan niet het oordeel van de rechtbank schragen dat op de werkgever de verplichting rustte om veiligheidsmaatregelen te treffen. Het is afhankelijk van de omstandigheden van het geval en van de toentertijd bestaande kennis en inzichten, welke veiligheidsmaatregelen destijds van de werkgever konden worden verwacht. In dat verband zijn mede van belang de mate van zekerheid dat het werken met asbest gezondheidsrisico's meebracht en de aard en ernst van die risico's. Aan het door de werkgever te leveren bewijs van het al dan niet nakomen van zijn zorgverplichting mogen, vanwege het verstrijken van een lange periode, geen al te zware eisen worden gesteld.

In een drietal uitspraken heeft de HR nadere duidelijkheid gegeven over de toepassing van de regels uit de zaak Uniliver-Dikmans.⁶⁴ Ter oprissing: in die zaak oordeelde de HR dat wanneer een werknemer bij zijn werk is blootgesteld aan voor de gezondheid gevaarlijke stoffen, het door de werknemer te bewijzen oorzakelijk verband aangenomen moet worden, indien de werkgever heeft nagelaten de maatregelen te treffen die redelijkerwijs nodig zijn om te voorkomen dat de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden schade lijdt. Veelal werd, na dit arrest, door slachtoffers van beroepsziekten de redenering gevolgd, dat de werknemer bij het aantonen van een blootstelling aan het risico op bepaalde ziekte aan zijn bewijslast had voldaan. Het is dan, in dezelfde redeneertrant, aan de werkgever om aan te tonen dat hij zijn zorgplicht had nageleefd. Kon de werkgever dat niet aantonen, dan werd, aldus nog steeds deze redenering, causaal verband tussen werk en ziekte aangenomen. Die redenering gaat niet op, zo blijkt uit de onderhavige uitspraken van de HR.

In het eerste arrest van deze reeks oordeelt de HR dat het in beginsel aan de werknemer is om te stellen en bewijzen dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen de schade waarvan vergoeding wordt gevorderd, en de uitoeffe-

57 JAR 2006, 15.

58 Zie in dezelfde lijn het hiervoor besproken HR 30 maart 2007, LJN AZ7863.

59 JAR 2006, 16.

60 RvdW 2006, 104.

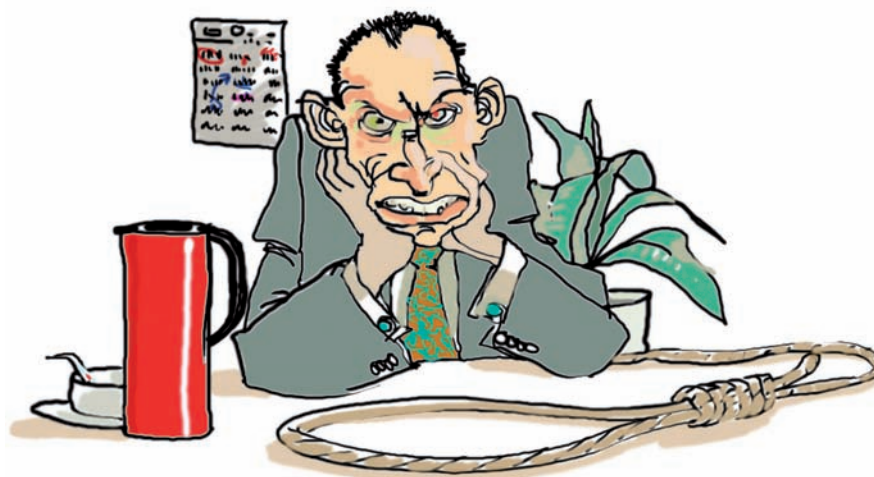
61 RvdW 2005, 37.

62 RvdW 2006, 204.

63 HR 25 juni 1993, NJ 1993, 686.

64 HR 17 november 2000, NJ 2001, 596.

Laat me raden wie er aansprakelijk is voor
inzinkingen van de werkgever als hij er niet
meer tegen kan dat hij voor alle stomiteiten van
zijn personeel aansprakelijk is?
De werkgever?

ning van de werkzaamheden waarin de schade wordt gesteld te zijn geleden.⁶⁵ Alvorens dat kan worden vastgesteld, dient eerst vast te staan waaruit de werkzaamheden van de werknemer bestonden.

In de uitspraak van de HR van 2 juni 2006 wordt op dit thema voortgeborduurd, maar nu komt aan de orde dat de omkeringsregel niet van toepassing is.⁶⁶ Het gaat in deze zaak om een werknemer die beeldschermwerk verricht. Hij krijgt last van RSI. Volgens het hof is het niet aannemelijk dat de klachten zijn veroorzaakt in de uitoefening van werkzaamheden. De omkeringsregel is niet van toepassing, want voor toepassing daarvan moet er sprake van zijn dat niet aan de eisen van de inrichting van de werkplek is voldaan. Die eisen moeten strekken ter voorkoming van specifieke klachten door beeldschermwerk. Dat risico moet zich vervolgens hebben verwezenlijkt, hetgeen niet aannemelijk is geworden. Daar komt bij dat, volgens het hof, gezien de onzekerheid over de effectiviteit van maatregelen tegen RSI, het maar de vraag is of het risico waartegen de norm met betrekking tot de inrichting werkplek bescherming biedt wel voldoende specifiek is.

In het derde en laatste arrest uit deze reeks geeft de HR ten slotte een nadere precisering:⁶⁷ het is (nog steeds) aan de werknemer om aan te tonen dat er een causale relatie is tussen ziekte en werk. De enkele blootstelling aan 'ziekmakende omstandigheden' is niet voldoende om de bewijslast te verschuiven, als niet tevens aannemelijk is dat die omstandigheden tot de ziekte van de werknemer kunnen hebben geleid.

In een tweetal uitspraken heeft de HR zich uitgelaten over proportionele aansprakelijkheid. De eerste twee uitspraken van dit duo zijn door de HR gewezen op 31 maart 2006.⁶⁸ Het gaat in beide zaken om werknemers die zijn blootgesteld aan asbest. De één heeft 28 jaar lang gerookt, maar de andere werknemer heeft niet gerookt. Bij beiden ontstaat longkanker. Het is dan de vraag

of deze longkanker⁶⁹ kan zijn ontstaan door de blootstelling aan asbeststof. In beide zaken benoemt de kantonrechter (dezelfde) deskundige,⁷⁰ die oordeelt dat de kans op het ontstaan van longkanker door asbest bij de rokende werknemer 55% is, en bij de niet-rokende werknemer 63,5%. De kantonrechter veroordeelt werkgevers tot vergoeding van respectievelijk 55% en 63,5% van de schade.

De HR oordeelt dat voldoende is aangetoond dat de zorgplicht niet is nageleefd. De zorgplicht strekt namelijk ook ter bescherming van niet-bekend gevaar indien dit voorkomen had kunnen worden door middel van maatregelen die strekten tot bescherming tegen wel bekende gevaren.⁷¹

De HR oordeelt in beide zaken dat de werkgever, zoals de kantonrechter al vaststelde, proportioneel aansprakelijk is. Het conditio sine qua non-verband kan niet worden vastgesteld. Er is voorts geen heel kleine, maar ook geen heel grote kans op het bestaan van een dergelijk verband. Bovendien is de werkgever tekortgeschoten in de naleving van zijn

zorgplicht. In deze omstandigheden is het, aldus de HR, onaanvaardbaar om de schade hetzij geheel op de werknemer, hetzij geheel op de werkgever af te wentelen. Daar voegt de HR nog aan toe dat omstandigheden van buiten (zoals roken, genetische aanleg, veroudering, en andere van buiten komende oorzaken) weliswaar aan de werknemer niet verweten kunnen worden, maar wel voor risico van de werknemer komen.

Een toepassing van de regels die de HR heeft gegeven in de hiervoor besproken arresten is de uitspraak van het Hof Arnhem van 26 september 2006.⁷² Een werkneemster wordt op haar werkplek blootgesteld aan sigarettenrook. Zij lijdt sinds lange tijd – reeds voor haar indiensttreding – aan astma en allergieën. Op een gegeven moment valt zij uit wegens benauwdheidsklachten. Een deskundige oordeelt dat de kans dat haar longproblemen door de blootstelling aan sigarettenrook zijn verergerd even groot is als de kans dat de longproblemen zonder die blootstelling zouden zijn toegenomen. Het hof veroordeelt de werkgever dan ook tot vergoeding van 50% van de schade.

69 Het ging in deze zaken om 'gewone' longkanker, en niet om mesotheliom. Voor mesotheliom geldt dat dit alleen door asbeststof kan worden veroorzaakt.

70 Het betreft prof. Smid (bekend uit Ktr. Middelburg 1 februari 1999, VR 1999, 117).

71 Dat volgt uit het hiervoor reeds genoemde Cijssouw/De Schelde I-arrest, HR 25 juni 1993, NJ 1993, 686.

72 JAR 2007, 30.

65 HR 20 mei 2005, JA 2005, 65.

66 JAR 2006, 155.

67 HR 23 juni 2006, RvdW 2006, 650, JA 2006, 107.

68 RvdW 2006, 328 en RvdW 2006, 336.